

Akwụkwọ Daniel—Nọmba Otu Nari na Iri Asaa na Asatọ

Mmekọrịta Ndi Amụma: Mmeghe nke Daniel 11 n'Ụbọchị Ikpeazụazụ

Jeff Pippenger

2024-04-08

Amaokwu nke iri na isii ruo nke iri na itoolu nke Daniel isi nke iri na otu na-anọchi anya akụkọ ihe mere eme nke na-amalite na iwu Sōnde nke na-abianu n'oge na-adighi anya na United States, ruo mgbe Maikel ga-ebili, ma oge amara mmadu emechie. Ya mere, o na-anochikwa anya akukọ ihe mere eme nke amaokwu nke iri anọ na otu ruo amaokwu nke iri anọ na ise nke otu isi ahụ.

Ma onye nke na-abia imegide ya ga-eme di ka uche nke aka ya si di, o dighikwa onye obula ga-eguzo n'ihu ya: o ga-eguzokwa n'ala ahụ di ebube, nke a ga-eji aka ya mebie. O ga-atukwasikwa ihu ya ibanye n'ike nke alaeze ya dum, ya na ndi ezi omume so ya; otu a ka o ga-eme: o ga-enyekwa ya nwaanyi ada nke umunwaanyi, iji mebie ya: ma o gaghi-eguzo n'akuku ya, o gaghi-abukwa nke ya. Mgbe nke a gasiri, o ga-atughari ihu ya gaa n'agwaetiti di iche iche, o ga-ewerekwa otutu: ma otu onye-isi, n'ih i onwe ya, ga-eme ka nkocha nke o na-akocha kwusi; na-enweghi nkocha nke aka ya, o ga-eme ka o laghachikwute ya. Mgbe ahụ o ga-atughari ihu ya n'ebe ebe ewusiri ike nke ala nke aka ya di: ma o ga-asu ngongo daa, a gaghikwa ahụ ya ozo. Daniel 11:16–19.

Mgbe Nwanyị White kwuchara banyere mmezu ikpeazu nke Daniel isi nke iri na otu, o kwuru na “a ga-emeghachi otutu akukọ ihe mere eme nke e mezuruwo n'amuma a.” Amaokwu iri anọ na otu ruo iri anọ na ise na-emeghachi akukọ ihe mere eme amuma nke amaokwu ndi a. E mezuru amaokwu ndi ahụ mgbe Rom ndi ogo mmuo jidere ochichi nke uwa site n'ibu uzọ merie mpaghara ala atọ.

“O bu ezie na Ijpt apughi iguzo n'ihu Antiochus, eze nke ugwu, Antiochus apughikwa iguzo n'ihu ndi Rom, ndi bira ugbu a ibuso ya agha. Alaeze o bula enwekwaghi ike iguzogide ike a na-ebili elu. E meriri Siria, ma tinye ya n'alaeze ukwu Rom, mgbe Pompey, BC 65, napuru Antiochus Asiaticus ihe onwunwe ya, ma wedata Siria ka o buru ogbe Rom.”

“A ga-ekwukwa na otu ike ahụ ga-eguzo n'Ala Nso, ma kpochapu ya. Rome sonyere ndi nke Chineke, ndi Juu, site n'ogbugba-ndu, n'afọ BC 162, site n'ubochi a ka o ji nweta onodu putara ihè n'ime kalenda amuma. Ma, o nwetaghì ikike ochichi n'elu Judia site n'emerì ya n'ezì agha ruo BC 63; ma mgbe ahụ, n'uzọ di otu a.”

“Mgbe Pompey si n'ije agha ya megide Mithridates, eze Pontus, lota, ndi na-asọ mpi abuo, Hyrcanus na Aristobulus, no na-agbasi mbo ike maka okpueze Judia. E wetara okwu ha n'ihu Pompey, onye choputara ngwa ngwa ajo omume di n'ihe Aristobulus na-azoro, ma o chosiri ike ikwusi ikpe n'okwu ahụ ruo mgbe njem agha ya o gusiri aguu ike ime n'ime Arabia gasiri, na-ekwe nkwa na mgbe ahụ o ga-aloghachi doziekwa ihe ha di ka o ga-adi ya n'anya buru ihe ziri ezi na ihe kwesiri ekwesi. Aristobulus, ebe o ghotchacha ezi echiche Pompey, mere ngwa

laghachi Judia, kwadebe ndi o na-achị ngwa agha, ma jikere maka nchebe siri ike, kpebisie ike, n'agbanyeghi ihe ize ndu o bu, idobe okpueze ahụ, nke o huru n'ihu na a ga-ekpe ya nye onye ozo. Pompey soro onye gbara oso ahụ nso nso. Ka o na-abiarukwu Jerusalem nso, Aristobulus, ebe o malitere icheghari banyere uzọ o si mee, putara izute ya, ma gbalia idozi okwu ahụ site n'ikwe nkwa nnupu isi zuru ezuru na nnukwu ego. Pompey, ebe o nabatara onyinye a, zigara Gabinius, onyeisi otu ndi agha, ka o gaa nata ego ahụ. Ma mgbe onye isi agha ahụ rutere Jerusalem, o huru na e mechiri onu uzọ ama ya megide ya, a gwakwara ya site n'elu mgbidi ahụ na obodo ahụ agaghi eguzo n'ogbugba ndu ahụ.”

“Pompey, ka a ghara ighogbu ya n'uzo di otu a n'enweghi ntaramahuhu, tinyere Aristobulus, onye o nogidere jide n'aka ya, n'agbu igwe, ma ozugbo wee jiri ndi agha ya nile gawa iluso Jerusalem ogu. Ndi na-akwado Aristobulus kwadoro igbachitere ebe ahụ; ndi nke Hyrcanus, ka e mepee onu uzọ ama. Ebe ndi nke ikpeazu ahụ bu ndi ka otutu, ma meriekwa, e nyere Pompey ohere ibanye n'obodo ahụ n'enweghi mgbochi. N'ihie nke a, ndi na-eso Aristobulus laghachiri n'ugwu ulo nso ahụ, ebe ha kpebisiri ike nke oma igbachitere ebe ahụ dika Pompey kpebisiri ike isi merie ya. Na ngwusi onwa ato, e mere oghere n'ime mgbidi ahụ nke zuru iji wakpo ya, a we were mma agha were jide ebe ahụ. N'ogbugbu di egwu nke sochirinụ, e gburu mmadu puku iri na abuo. O bu ihe mwute n'anya, ka onye odeakuko ihe mere eme ahụ na-ekwu, ihu ndi nchujà, bu ndi no n'oge ahụ n'oru ife Chineke, ka ha jiri aka di juu na ebumnobi siri ike na-aga n'ihu n'oru ha na-emebu, di ka a ga-asị na ha amaghi ogbaaghara ike ahụ, n'agbanyeghi na n'akuku ha nile, e nyere ndi enyi ha ka e gbuo, ma n'agbanyeghi na otutu mgbe obara nke onwe ha na-agwakota na nke aja ha.”

“Mgbe o kwusiri agha ahụ, Pompey kwaturu mgbidi Jerusalem, wepuru otutu obodo n'okpuru ochichi Judia nye n'okpuru ochichi Siria, ma tuo ndi juu utu. N'uzo di otu a, o bu nke mbu ka e tinyere Jerusalem site n'emeri ya n'aka ike ahụ nke ga-ejide 'ala ahụ di ebube' n'aka igwe ya ruo mgbe o mebichara ya kpankpan.”

“Amaokwu 17. O ga-edokwa ihu ya ibata n'ike nke alaeze ya niile, ndi ziri ezi esokwa ya; otu a ka o ga-eme: o ga-enye ya ada nke ndi inyom, imebi ya: ma o gaghi eguzo n'akuku ya, o gaghikwa aburiri nke ya.”

“Bishop Newton na-enye nkwa ozo maka amaokwu a, nke yiri ka o na-egosiputa ihe o putara n'uzo doru anya kari, di ka nke a: 'O ga-edokwa ihu ya ibanye n'ike n'alaeze ahụ dum.' Amaokwu nke 16 ewetala anyi ruo n'imeri Siria na Judia site n'aka ndi Rom. Tupu nke a, Rom emerielala Masedonia na Tries. Ijpt buzi naani ihe foduru n'ime 'alaeze ahụ dum' nke Aleksanda, nke a na-etinyebeghi n'okpuru ochichi ike nke Rom, nke ike ahụ edobewokwa ihu ya ugbu a ibanye n'ike n'ala ahụ.”

“Ptolemy Auletes nwuru na 51 BC. O hapuru okpueze na alaeze Ijpt n'aka okpara ya nwoke na nwa ya nwanyi, bu Ptolemy na Cleopatra. E nyere iwu n'akwukwo-nketa ya na ha ga-alurita onwe ha, ma chikota ochichi onu; ma n'ihie na ha bu ndi ka na-eto eto, e tinyere ha n'okpuru nlekota nke ndi Rom. Ndi Rom nabatara ibu oru ahụ, ma hoputa Pompey ka o buru onye nlekota nke ndi ntorobia ahụ bu ndi nketa nke Ijpt.”

“Mgbe na-adighi anya ka esemokwu daputara n’etiti Pompey na Caesar, a luru agha a ma ama nke Pharsalia n’etiti ndi isi agha abuo ahụ. Pompey, ebe e merisiri ya, gbara oso gbaba n’Ijpt. Caesar soro ya ozugbo gaa ebe ahụ; ma tupu o biaruo, e jiri aghugho di ala gbuo Pompey site n’aka Ptolemy, onye a hoputara ya ibu onye nlekota ya. Ya mere, Caesar wegbara nhoputa ahụ e nyere Pompey, dika onye nlekota nke Ptolemy na Cleopatra. O huru Ijpt ka o no n’ogbaaghara n’ihi nsogbu di n’ime ala ahụ, Ptolemy na Cleopatra ewerela ibe ha buru ndi iro, ebe a napuru ya okè ya n’ichi ochichi. N’agbanyeghi nke a, o laghachighi azu iridata na Alexandria na obere ndi agha ya, ndi inyinya 800 na ndi ukwu 3200, ilebara esemokwu ahụ anya, ma were oru idozi ya. Ka nsogbu ndi ahụ na-abawanye kwa ubochi, Caesar choputara na obere ndi agha ya ezughi iji jigide onodu ya, ma n’ihi na o pughi ihapu Ijpt n’akuku ifufe ugwu nke na-eke n’oge ahụ, o zitere ozi n’Eshia, nye iwu ka ndi agha niile o nwere n’ogbe ahụ bia nyere ya aka ngwa ngwa o kwere omume.”

“N’uzo kachasi elu n’innya isi o nyere iwu na Ptolemy na Cleopatra ga-achusasi ndi agha ha, puta n’ihu ya ka e dozie esemokwu di n’etiti ha, ma noro n’okpuru mkpebi ya. Ebe Ijpt bu alaeze nweere onwe ya, e weere iwu mpako a di ka mkpari megide ebube eze ya, nke mere ka ndi Ijpt, n’ibu ndi iwe juputara n’obi, gbaga n’ogbo agha. Caesar zara na o mere ihe a site n’ike nke uche nna ha, Auletes, onye tinyere umu ya n’okpuru nlekota nke senate na ndi Rom, ikike ya niile bu nke e nyefere ugbo a n’aka ya dika onye konsul; nakwa na, dika onye nlekota, o nwere ikike ikpechite n’etiti ha.”

“E mesiri, e wetara okwu ahụ n’ihu ya, a hoputara kwa ndi ga-ekwuchitere ikpe nke akuku abuo ahụ. Cleopatra, ebe o ma adighi ike nke nnukwu onye mmeri Rom ahụ, kpebiri na mma nke idi n’ihu ya ga-adi ire kariya onye okaikpe o bua o puru iji n’inata ikpe n’aka ya. Iji ruo n’ihu ya n’enweghi onye mara, o jiri aghugho a: O dinara ogologo ya dum n’ime ukwu uwe, Apollodorus, odibo ya onye Sicily, kechiri ya n’akwa, jiri eriri kee ya, ma bulie ya n’ubu ya ndi di ka nke Hercules, gaa cho ime ulo Caesar. N’isi na o nwere onyinye o ga-ewetara onye isi agha Rom ahụ, e kwere ya ka o banye site n’onu uzo ebe e wusiri ike ahụ; o batara n’ihu Caesar ma togboro ibu ahụ n’ala n’ukwu ya. Mgbe Caesar topuru ihe a akpokoro nke di ndu, lee! Cleopatra mara mma ahụ guzoro n’ihu ya. O dighikwa nso iwe iwe n’ihi aghugho ahụ, ma ebe o bu onye agwa ya di ka e kwara ya na 2 Peter 2:14, ihu mmadu mara mma nke ukwu di otu a na anya mbu, ka Rollin kwuru, ruru n’ahu ya kpomkwem ihe niile o choro ka o mee.”

“N’ikpeazu, Siza nyere iwu ka nwanne nwoke na nwanne nwanyi ahụ noduko n’ocheeze onu, di ka ebumnuche nke akwukwo ikpeazu ahụ si di. Potinos, onye bu isi ministra nke alaeze, ebe o bu na o bu ya kachasi nwee aka n’ichupu Kliopatara n’ocheeze, turu egwu ihe ga-esi n’ilaghachi ya puta. Ya mere, o malitere ikpali ekworo na iro megide Siza, site n’itinye n’etiti ndi mmadu echiche ahụ na, n’ikpeazu, o zubere inye Kliopatara naani ya ochichi nile. Nnupuisi doru anya sochiri n’oge na-adighi anya. Akilas, n’isi ndi agha 20,000, biara iji chupu Siza na Aleksandria. Siza, ebe o ji nka hazie obere otu ndi ikom ya n’okporo ama na n’uzo di warawara nke obodo ahụ, ahughi ihe isi ike o bua n’ikughachi mwakpo ahụ azu. Ndi Ijpt gbaliri ibibi ugbo mmiri ya. O weghachiri ya site n’iku oku nke ha. Ebe ufodu n’ime ugbo mmiri ndi ahụ na-enwu oku ka e butere nso n’akuku odu mmiri, ufodu ulo nke obodo ahụ jidere oku, a bibikwara oba akwukwo a ma ama nke Aleksandria, nke nwere ihe foro nke nta

ka ọ bụrụ mpiakọta akwụkwọ 400,000.”

“N’agha ahụ na-adịwanye ize ndụ, Siza zigara n’ala niile gbara ya gburugburu ka a nyere ya aka. Otu nnukwu ọdụ ugbo mmiri agha sitere na Asia Minor b́ara inyere ya aka. Mithridates biliri gawa Ijipt na otu agha e kpokotara na Siria na Silisia. Antipater, onye Idumea, sonyeere ya na ndị Juu 3,000. Ndị Juu ahụ, ndị jidere ụzọ ndị na-abanye n’Ijipt, kwere ka ndị agha ahụ gafee n’enweghị ihe mgbochi. Ma ọ bụrụ na ha esonyeghị n’ụzọ a, atumatụ ahụ dum aghaghị ịbụ nke dara ada. Ọb́b́ia nke ndị agha a kpebiri ọgụ ahụ. A lụrụ agha kpebisiri ike n’akụkụ Naíl, nke butere mmeri zuru oke nye Siza. Ptolemy, ka ọ na-anwa ịgbanahụ, mikpuru n’osimiri ahụ. Aleksandria na Ijipt dum wee doo onwe ha n’okpuru onye mmeri ahụ. Ugbo a, Rom abatala n’ime ma were alaeze mbụ Aleksanda dum n’aka ya.”

“Site n’aka ‘ndị ziri ezi’ nke edere n’akwụkwọ a, o doro anya na a na-ekwu ndị Juu, ndị nyere ya enyemaka ahụ a kowaworí. E wezuga nke a, ọ gaara ada; ma site n’enyemaka ahụ, o meriri Ijipt kpmkpam n’okpuru ọchịchí ya, BC 47.

“‘Nwaanyị nwaanyị, na-emebi ya.’ Mmasị agụụ Siza kpalitere n’ebe Cleopatra nọ, onye o mụtara otu nwa nwoke site n’aka ya, ka onye akụkọ ihe mere eme kwuru d́ ka naanị ihe kpata o ji banye n’ọrụ agha d́ oke ize ndụ d́ ka agha Ijipt. Nke a mere ka ọ noro n’Ijipt ogologo oge karía ka ihe omume ya chooro, ebe ọ na-etinye abalí dum n’oriri na n’ínuríbiga mmanya ókè onụ na eze nwanýí ruru arụ ahụ. ‘Ma,’ ka onye amuma kwuru, ‘ọ gaghí eguzo n’akụkụ ya, ọ gaghíkwa adírí ya.’ Cleopatra mechara jikoro onwe ya na Antony, onye iro Augustus Caesar, wee jiri ike ya nile ruo ọrụ megide Rom.”

“‘AMAOKWU 18. Mgbe nke a gasiri, ọ ga-eche ihu ya n’ebe agwaetiti d́ iche iche nọ, ọ ga-ewerekwa otutu: ma otu onye isi n’ihi onwe ya ga-eme ka ikpari ahụ o wetara kwusi; n’enweghí ikpari nke aka ya, ọ ga-eme ka ọ laghachi n’isi ya.’”

“Agha ya na Farnas, eze nke Bosphorus nke ndị Kimmeria, n’ikpeazu dopuru ya puo n’Ijipt. ‘Mgbe ọ b́arutere n’ebe ndi iro nọ,’ ka Prideaux na-ekwu, ‘n’enyeghí ma onwe ya ma ha ohere izuike obula, o wee wakpo ha ozugbo, ma merie ha mmeri zuru oke; akukọ banyere nke a ka o degaara otu enyi ya n’okwu atọ ndi a: Veni, vidi, vici; Abiara m, ahuru m, emeri m.’ Akukú nke ikpeazu nke amaokwu a juru n’ufodu ochichiri, ma e nwere odiche nke echiche banyere itinye ya n’oru. Ufodu na-etinye ya n’oge gara aga n’ime ndu Siza, ma na-eche na ha huru mmezu ya n’esemokwu ya na Pompey. Ma ihe ndi gara n’ihu na ndi sochirinụ nke e kowara nke oma n’amuma ahụ na-amanye anyi icho mmezu nke akukú a nke amuma ahụ n’etiti mmeri ahụ o meriri Farnas, na onwu Siza na Rom, dika e si mee ka a hu ya n’amaokwu na-esonu. Akukọ ihe mere eme zuru ezu kari banyere oge a puru ime ka a puta ihè ihe ndi ga-eme ka itinye akukú a n’oru ghara inwe mgbagwoju anya.”

“‘AMAOKWU 19. Mgbe ahụ, ọ ga-atughari ihu ya n’ebe e wusiri ike nke ala nke ya: ma ọ ga-asu ngongo daa, a gaghikwa ahụ ya ozo.’”

“Mgbe mmeri a gasiri, Siza meriri mkpuru ikpeazu niile foduru n’otu Pompey, ya bu, Kato na Skipio n’Afrika, na Labienus na Varus n’Espan. Mgbe ọ laghachiri na Rom, ‘ebe e wusiri ike nke ala nke ya,’ e mere ya onye ochichí aka ike ruo mgbe ebighi ebi; e nyekwara ya ike na nsopuru ndi ozo nke mere ka ọ buri n’eziokwu eze ochichí zuru oke nke alaeze ukwu ahụ

dum. Ma onye-amụma ahụ ekwuola na ọ ga-asu ngongọ daa. Okwu ahụ na-egosi na mbibi ya ga-abụ nke mberede na nke a na-atughị anya ya, dika mmadụ na-asu ngongọ na mberede n'ije ya. O wee buru otu a nye nwoke a, onye luru ọgụ ma merie ọgụ narị ise, jidere obodo puku otu, ma gbuo mmadụ otu nde na otu narị puku iri itoolu na abuo, dara, ọ bughị n'etiti mkpotu agha na oge esemokwu, kama mgbe o chere na ụzọ ya di larịi ma juputa n'ookooko osisi, na mgbe e chere na ihe ize ndu di anya; n'ihi na, mgbe ọ noduru n'uche ya nke olaedo n'ulo nzuko ndi omeiwu, ka o si n'aka otu ahụ nata aha eze, mma aghugho kubarara ya n'obi na mberede. Kashios, Brutus, na ndi ozo sonyere n'ime nkata ahụ wakporo ya, o wee daa, ebe a mara ya onya iri abuo na ato. N'uzo di otu a ka ọ siri na mberede suo ngongọ daa, a hukwaghị ya, T.K. 44." Uriah Smith, Daniel na Mkpughe, 258–264.

Mmezu akuko ihe mere eme nke Rome ndi ogo mmuo (eze nke ugwu), ibu nke e guzobere n'elu ocheeze, bu akuko ihe mere eme nke na-ebute uzọ gosiputa akuko ihe mere eme nke itokwasị Rome nke oge a n'ocheeze ya n'ime njiko ato ahụ nke na-eme n'iwu Uka nke Sode na-abia n'oge na-adighi anya. A na-egosikwa akuko ihe mere eme ahụ n'amaokwu iri ato ruo iri ato na isii, nke kowara mgbe e debere okwa pope n'elu ocheeze na nke mbu ya n'afọ 538. Amaokwu iri na isii ruo iri na itoolu, na amaokwu iri ato na otu ruo iri ato na isii, ha abuo na-anochi anya iri elu na odida ikpeazu nke akwuna Taja. A na-anochikwa akuko ihe mere eme ahụ anya n'amaokwu ise ruo itoolu, mgbe e guzobere eze mbu nke ugwu mgbe o merisiri mpaghara ala ato. Mgbe nke ahụ gasiri, ọ banyere n'ogbugba ndu na eze nke ndida, ma o mebiri ogbugba ndu ahụ, n'ihi ya eze nke ndida nyere onya na-egbu egbu, eze nke ugwu wee nwuo n'agha ije-ozu nke Ijpt.

Amaokwu nke ise ruo nke itoolu, amaokwu nke iri na isii ruo nke iri na itoolu, na amaokwu nke iri ato ruo nke iri ato na isii na-enye ahiri amuma ato nke e mezuru n'amaokwu nke iri anọ ruo nke iri anọ na ise. Mgbe Sister White kowara na "otutu n'ime akuko ihe mere eme e mezuru n'amuma a ka a ga-emeghari ozo," nke ahụ putara n'ezie na isiakwukwo ahụ dum na-akowa amaokwu nke iri anọ ruo nke iri anọ na ise. Amaokwu nke iri abuo ruo nke iri abuo na abuo na-akowa omumu na onwu Kraist, ya mere na-anochi anya oge ogwugwu n'afọ 1798 na 1989 site n'omumu Ya, ma mgbe ahụ onwu Ya n'obe nochiri anya Oktoba 22, 1844, na iwu ubochi Sode.

Amaokwu nke iri abuo na ato na-akowaputa ogbugba ndu di n'etiti ndi Juu na Rome, n'oge akuko nnuuisi ndi Maccabee. "Ogbugba ndu" ahụ n'akuko ahụ ka a na-anochi anya ya site n'afọ 161 BC na 158 BC. Akuko ndi Maccabee na-anochite anya ahiri di n'ime nke na-achota mmalite ya n'ogbugba ndu di n'etiti Rome na ndi Juu Maccabee nke ndi Juu malitere, ma n'ikpeazu kwusi mgbe ndi Juu kwuputara na ha enweghi eze ọ bula ma e wezuga Siza. Amaokwu nke iri abuo na ato, n'ezie, na-esote amaokwu nke iri abuo na otu na nke iri abuo na abuo, amaokwu nke iri abuo na otu na-akowaputa omumu Kraist, nke bu oge ogwuma nke ogwugwu, amaokwu nke iri abuo na abuo kwa na-akowaputa obe, nke na-anochite anya iwu ubochi Sode.

N'obe ahụ ndi Juu kowara Siza (Rom) dika eze ha, ma "njiko" nke amaokwu nke iri abuo na ato na-ezo aka n'mmalite nke nhoro ndi Juu ihoro ijere Rom ozi, kpomkwem n'ebe njedebe nke ikwuputa nkwo ha nye Rom no. Njedebe nke ndi Juu, dika e gosiri ya n'obe ahụ, ka mmalite nke mmekorita ndi Juu na Rom soro.

Amaokwu nke iri abụọ na anọ ruo iri atọ na-akọwa afọ narị atọ na iri isii ahụ nke Rom ndị ogo mmụọ jiri ọchịchị kasị elu na-achị, site n'Agha Actium n'afọ 31 T.K., ruo n'innye isi obodo ahụ site na Rom gaa Constantinople n'afọ 330. Oge ahụ nke afọ narị atọ na iri isii bụ ihe nnochianya nke afọ puku abụọ na narị abụọ na iri isii ahụ nke Rom ndị popu jiri ọchịchị kasị elu na-achị, ma ọnụ ha na-anọchi anya oge sitere n'amaokwu nke iri anọ na otu, na njikọ atọ ahụ na-eme n'iwu Sọnde nke na-abịa n'oge na-adighi anya, ruo n'imechi oge amara.

Ahịrị nile amụma nke akụkọ ihe mere eme dị n'isi nke iri na otu, kwekọrọ na amaokwu isii ikpeazu nke Daniel iri na otu, ma ọ bụ akụkọ ihe mere eme amụma sitere n'oge ogwugwu na 1989, nke e gosiputara na amaokwu nke iri anọ ruo n'iwu Sọnde dị n'amaokwu nke iri anọ na otu, ka bụ “akụkọ ahụ nke amụma Daniel metụtara ụbọchị ikpeazu.” Akụkọ ihe mere eme nke a hapuru oghere n'amaokwu nke iri anọ, bụ Mkpughe nke Jisọs Kraịst nke a na-emege mgbe oge dị nso, obere oge tupu emechie oge amara.

Anyị ga-aga n'ihu na omumụ a n'isiokwu na-esote.

“Anyi nwere iwu nile nke Chineke na àmà nke Jisọs Kraịst, nke bụ mmụọ amụma. A ga-ahụ nkume dị oké ọnụ ahịa n'Okwu Chineke. Ndị na-enyocha Okwu a kwesiri idebe uche ha doro anya. Ha ekwesighi ime ka aguu gbagoro agbago chikwaa ha n'ihe banyere iri nri ma ọ bụ inu ihe onunụ.

“Ọ bụrụ na ha emee nke a, ụburu ga-enwe mgbagwoju anya; ha agaghị enwe ike idi nrugide nke igwu omimi iji chọpụta ihe ihe ndị ahụ putara, bụ ndị metụtara ihe nkiri mmechi nke akụkọ ihe mere eme nke ụwa a.

“Mgbe a ga-aghota akwukwo Daniel na Mkpughe nke oma kari, ndi kwere ekwe ga-enwe ahumihe okpukpe nke di nnoo iche. A ga-enye ha udi nleghari anya di otu a banyere onu uto meghere emepe nke eluigwe, nke ga-eme ka e dee n'obi na n'uche agwa ahụ nke mmadu nile ga-azulite iji nweta ngozi ahụ nke ga-abu ugwo oru nke ndi di ocha n'obi.

“Onyenwe anyi ga-agozi ndi niile ga-eji obi umeala na idi nro choo ighota ihe ahụ e kpughere n'Akwukwo Mkpughe. Akwukwo a nwere otutu ihe juputara n'anwughi anwu ma juputa n'ebube, nke mere na ndi niile na-agu ya ma na-enyocha ya nke oma na-anata ngozi ahụ e nyere ndi 'na-anu okwu amuma a, ma na-edebe ihe ndi ahụ e dere n'ime ya.’”

“Otu ihe ka a ga-aghota n'ezie site n'imu Akwukwo Mkpughe—na njiko di n'etiti Chineke na ndi Ya di nso ma buru nke doro anya.”

“A na-ahụ njikọ di itunanya n'etiti eluigwe na ụwa a. Ihe ndi e kpugheere Daniel ka e mechara mezue site n'okpughe e nyere Jon n'Agwaetiti Patmos. A ga-amu akwukwo abuo ndi a nke oma nke ukwu. Ugboro abuo Daniel juru, Ruo ole mgbe ka o ga-adu ruo ogwugwu nke oge?”

“Anuru m, ma aghotaghi m: mgbe ahụ ka m siri, O Onyenwe m, gini ka ogwugwu ihe ndi a ga-abu? O wee si, Gaa uto gi, Daniel: n'ih na e mechiri okwu ndi a ma kaa ha akara ruo oge ogwugwu. A ga-eme ka otutu di ocha, meekwa ka ha buru ndi ocha, a ga-anwakwara ha; ma ndi ajo omume ga-eme ajo omume: o dighikwa onye o bua n'ime ndi ajo omume ga-aghota; ma ndi amamihe ga-aghota. Sitekwa n'oge a ga-ewepu aja nsure oku ubochi nile, ma guzozie

ihe arụ ahụ nke na-eme ka e nwee nkponkpọ ebe, a ga-enwe otu puku ụbọchị abụọ na nari itoolu. Ngozi nādiri onye ahụ nke na-eche, ma ruo otu puku ụbọchị atọ na nari atọ na iri ise na ise. Ma gị onwe gị, gaa ụzọ gị ruo ogwugwu: n'ihina na ị ga-ezu ike, ma guzo n'oke gị na njedebe nke ụbọchị ndị ahụ.”

“Ọ bụ Ọdum nke ebo Juda bụ onye meghere akwụkwọ ahụ, nyekwa Jọn mkpughe nke ihe ndị ga-adị n'ụbọchị ndị ikpeazụ ndị a.

“Daniel guzoro n'oke-ya ka o buru àmà ya nke e mechiri emechi ruo oge ogwugwu, mgbe a ga-ekwusa ozi nke mmụọ-ozi mbụ n'ụwa anyị. Ihe ndị a dị oke mkpa n'enweghị njedebe n'ụbọchị ikpeazụ ndị a; ma n'agbanyeghị na 'a ga-eme ka otutu di ọcha, mee ka ha buru ọcha, ma nwalee ha,' ndị ajọ omume ga-eme ajọ omume: ọ dighikwa onye ọ bụla n'ime ndị ajọ omume ga-aghota.' Lee ka nke a si buru eziokwu! Mmehie bụ mmebi iwu nke Chineke; ndị ahụ nke na-agaghị anabata ihè banyere iwu Chineke agaghị aghota nkwusa nke ozi mmụọ-ozi mbụ, nke abụọ, na nke atọ. E mepeela akwụkwọ Daniel n'ime mkpughe e nyere Jọn, ọ na-ebukwa anyị gaa n'ihu ruo n'ihe ngosi ikpeazụ nke akụkọ ihe mere eme nke ụwa a.”

“Ọ ga-adị mma ka ụmụna anyị cheta na anyị nọ ndụ n'etiti ihe ize ndụ nke ụbọchị ikpeazụ? Guọ Mkpughe n'otu njikọ ya na Daniel. Kuzie ihe ndị a.” Testimonies to Ministers, 114, 115.